

Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartement
Gullhaug Torg 4 A
0484 OSLO

Sendes per e-post til:
lovavdelingen@jd.dep.no

Deres referanse: 201204661 ES IHO/KHU/bj Vår referanse: SB Dato: 1. november 2012

HØRINGSSVAR TIL FORSLAG OM KRIMINALISERING AV TERRORHANDLINGER – STRAFFELOVEN § 60a MV.

1. Innledning

Innledningsvis vil Politijuristene påpeke at det er argumenter for at det er vel så viktig med rettssikkerhetsgarantier ved bruk av metoder, som kontroll fra påtalemyndighet og domstol, enn en snevrere avgrensning av hvilke straffebud som skal gi anledning til å benytte metoden. Vi mener at det er riktig og viktig at lovgiver har en vurdering av hvilke metoder som skal tillates ved etterforskning av hvilke straffebud. Men vi tillater oss likevel å peke på at rettsstatsgarantier og rettssikkerhet ivaretas vel så godt igjennom rettsstatens kontrollfunksjoner, de uavhengige kontrollørene som påtalemyndighet og domstol – og forsvarer/§ 100a-advokat – skal utgjøre. Uten at vi ønsker å veie de to reguleringsløp opp mot hverandre.

Dette fordrer at kontrollfunksjonene både er uavhengige og at de har den nødvendige gjennomslagskraft. Og at de har høy juridisk kompetanse. Inngripene etterforskningsmetoder bør derfor vel så mye ha et fokus på dette. Sett i den sammenheng er det vanskelig å forsvare straffeprosessloven sin åpning for å gi påtalemyndighet til personer som ikke besitter juridisk kompetanse/som ikke innehar juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, jfr strpl § 55, 2. ledd.

2. Ny straffelov

Igen vil vi påpeke at mange av problemstillingene og utfordringene politiet har stått overfor hva gjelder "lovtomme" rom de siste årene, eller hvor tiden har løpt i fra straffeloven av 1902, skyldes manglende iverksettelse av straffeloven av 2005. Vi tillater oss derfor å påpeke at det grepet regjeringen burde gjøre, var å sette denne nye straffeloven i kraft. Det er vanskelig å prinsipielt kunne forsvare at en lov som har blitt vedtatt av vår lovgivende forsamling ikke settes i kraft pga "interne hindringer" i politiet, i dette eksempelet manglende IKT-verktøy. Det problemet bør være opp til politietaten og Justisdepartementet å løse, og ikke skyves over på

samfunnet og det samlede rettsapparat. Rettsstatens prinsipper, blant annet om maktfordeling, burde veid tyngre enn pragmatiske hensyn tatt til politiets arbeidshverdag.

3. Kriminalisering av forberedelseshandlinger (Del I)

Politijuristene vil komme med noen generelle betraktninger om temaet. Man skal alltid være forsiktig med å gjøre raske lovendringer etter en oppskakende hendelse. Samtidig vil man gjerne ha et helt nytt erfaringsgrunnlag etter en hendelse som det vil være vanskelig å se bort ifra.

Forsettlæren bygger på kriminalisering av tanker knyttet til handling, i alle fall en vurdering av det straffbare og det straffverdige med hva som er tenkt og ment knyttet opp mot handlingen som er utført. De avveininger som her må gjøres er vanskeligere enn enkelte tabloide uttalelser viser om at det som her er på høring er en generell kriminalisering av noens tanker.

Det er vanskelig å vurdere forslagene når ikke departementet utreder de nærmere og tar nærmere stilling til hvordan dette eventuelt bør utformes. En tillater seg å påpeke at så vidt vanskelig spørsmål med fordel kunne fått følge av noen flere betraktninger og utredninger fra departementet. Det er langt på vei noen tydelige politiske valg som her må gjøres.

Politijuristene finner det vanskelig å gjøre annet enn å legge PST sin fremstilling av behovet til grunn. Samtidig må det i ethvert sunt rettssamfunn være en grundig og kritisk vurdering av politiets og påtalemyndighetens ønske/krav om ytterligere metoder/våpen/utstyr mv. Men faktabeskrivelsen av behovet gjøres ofte best av de som opplever dette nært og ofte.

På generell bakgrunn har man i Norge, med god grunn, vært restriktive med å straffbelegge forberedelseshandlinger. Samtidig som det åpenbart finnes gode grunner, da særlig samfunnsvern og vern av liv og grunnleggende verdier, i enkelte tilfelle å kunne straffbelegge en forberedelseshandling. Krav om forutsigbarhet tilsier likevel at man søker å ha bestemmelser som gjør det mulig å overholde.

Professor Johs Andenæs påpeker i sin "Alminnelig strafferett" (3. utgave side 313): "*Når de rent forberedende handlinger ikke er gjort straffbare, er grunnen først og fremst at de som regel ikke gir et tilstrekkelig pålitelig uttrykk for en fast forbrytersk vilje.*" Spørsmålet her bør da være om man har "*et tilstrekkelig pålitelig uttrykk for en fast forbrytersk vilje*". Dette følges opp med (på side 316) med: "*Gjerningsmannens opptreden må vise at nå er forberedelsens og overveielsenes tid forbi, nå skrider han til verket*". Det kan være grunnlag for å hevde at hva gjelder terrorhandlinger, vil overveielsenes tid være over på et tidligere tidspunkt enn hva som gjelder mange andre kriminelle handlinger, fordi den ideologiske, religiøse eller politiske motivasjon allerede kan være bygget opp i nødvendig grad før den konkrete kriminelle handling påstartes. Og at en eventuell fratreden fra den kriminelle handling da kan sitte lenger inne enn om det er en isolert kriminell handling man vurderer. Men dette vil være et svært vanskelig bevismessig spørsmål å ta stilling til, ved å kreve forsett om å begå en terrorhandling. At det forsettet kan være vanskelig bevismessig bør likevel ikke nødvendigvis alene være et avgjørende argument mot å straffbelegge en handling.

Et spørsmål man i tillegg bør stille seg er om ikke man vil ha mindre behov for regler som inntatt i politiloven kapittel IIIA om forebyggende metodebruk dersom man kan ivareta de avvergende/forebyggende i en etterforskning, hvor vi fortsatt har betydelig sans for mindretallets (førstestatsadvokat Kjerstin Kvande) sin dissens i NOU 2004:6 på side 286 flg.

4. Endringer i straffeprosesslovens regler om bruk av tvangsmidler og om anonym vitneførsel (Del II)

Her finner vi særlig behov for å påpeke det som vi uttrykte i innledningen: Det er lett å mene at det er vel så viktig med rettssikkerhetsgarantier ved bruk av metoder, som kontroll fra påtalemyndighet og domstol, enn en snevrere avgrensning av hvilke straffebud som skal gi anledning til å benytte metoden. Vi mener at det er riktig og viktig at lovgiver har en vurdering av hvilke metoder som skal tillates ved etterforskning av hvilke straffebud. Men vi tillater oss likevel å peke på at rettsstatsgarantier og rettssikkerhet ivaretas vel så godt igjennom rettsstatens kontrollfunksjoner, de uavhengige kontrollørene som påtalemyndighet og domstol – og forsvarer/§ 100a-advokat – skal utgjøre. På denne bakgrunn er vi derfor åpne for utvidelser av bruk av tvangsmidler, dersom rettssikkerhetsgarantier og personvern hensyn kan ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Adgangen til bruk av metoder har tradisjonelt gjerne vært avhengige av straffverdigheten (strafferammen) og behovet for metoden for å oppklare kriminalitet. Når det gjelder begge disse vilkår, antar vi at PSTs innspilte behov oppfyller begge disse vilkår. De miljøer som PST har sin fokus rettet mot, er etter vår oppfatning utvilsomt like utilgjengelige som miljøer som befatter seg med narkotika mv (overtredelse av strl § 162), med de adganger som der er gitt til metodebruk. På et generelt grunnlag kan vi derfor mene at når det er åpnet for inngripende metodebruk på enkelte områder i Norge, typisk ved overtredelse av strl § 162, har man tatt et valg hva gjelder om norske myndigheter skal tillate metoden brukt. Når metoden er tillatt brukt, bør den også kunne brukes til å forsvare de verdier PST er satt til å forsvare.

Vi kommenterer kort bare enkelte av forslagene nedenfor. Også her finner vi grunn til å påpeke at vi har betydelig sans for mindretallets (førstestatsadvokat Kjerstin Kvande) sin dissens i NOU 2004:6 på side 286 flg. Det er grunner for å hevde at den avverging/forebygging som skal gjøres, med fordel kunne vært gjort i etterforskningssporet, jfr også strpl § 226, første ledd bokstav c.

2.1 Unnlatt eller utsatt underretning ved sikringspålegg

Politijuristene er kjent med Kripas sin høringsuttalelse, og vi heller i retning av at Kripas sin lovforståelse er riktig. Det spørsmålet bør uansett avklares av departementet. Om PST sin lovforståelse er riktig, bør den av PST foreslåtte endring gjennomføres.

2.4. Bruk av romavlytting for å avverge trussel eller angrep mot myndighetspersoner

Med henvisning til hva som er sagt foran; når romavlytting er tillatt brukt i Norge, ser vi ikke noen gode grunner til at dette ikke skal kunne brukes i de her omtalte saker. Verdier som skal beskyttes, skadepotensialet og straffverdigheten tilsier etter vår oppfatning at det er grunnlag for dette.

2.5 Tvangsmiddelbruk i straffeloven av 1902 § 147c-saker

Politijuristene mener at strafferammen for denne bestemmelsen kan heves til mer enn 10 år. Straffverdigheten og skadepotensiale ved denne type handlinger begrunner dette. Dersom lovgiver ikke finner grunnlag for å heve strafferammen, bør bestemmelsen åpne for metodebruk som PST etterlyser. Vi viser igjen til hva som er påpekt over.

2.6 Adgangen til å skjule identitet til tjenestemann som anonymt vitne
Politijuristene er, som nevnt, kjent med Kripos sin høringsuttalelse. Vi støtter Kripos sitt syn på dette punkt, med samme begrunnelse. Hovedregelen for polititjenestemenn som arbeider med skjult etterforskning bør være at de kun identifiseres med ID-nummer.

5. Utvidelse at straffebestemmelsen for deltakelse i organisert kriminalitet (Del III)

Politijuristene deler departementets oppfatning om behovet for en bestemmelse som straffeloven § 60a, slik den fremkommer på side 50. Videre er vi enige i mye av drøftelsen som her fremkommer på side 50 flg.

Politijuristene vil også påpeke at det er en oppfatning hos mange at bestemmelsen ikke omfatter eksempelvis pedofile nettverk. Vi mener at "pedofile nettverk", nettverk som begår seksuelle overgrep, også må omfattes av en slik bestemmelse. Vi viser i den anledning til hva departementet uttaler i Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) om bruken av § 224, se side 97: *"I det å utnytte en person ligger å bruke vedkommende for å oppnå en fordel for seg selv. Dette vil typisk være en direkte eller indirekte økonomisk fordel, men ikke nødvendigvis. Det kan også tenkes at fordelene er å oppnå en viss posisjon i et bestemt miljø, eller gjentjenester."* At § 224 kan benyttes hvor vinningen er en annen en den rent økonomiske, er fulgt opp av domstolen. Vi mener departementet med fordel kan presisere uttrykkelig i forarbeidene at en bestemmelse om organisert kriminalitet også skal omfatte slike nettverk, om de øvrige vilkår er oppfylt.

Videre mener vi departementet med fordel når ny § 60a nå behandles, bør presisere uttrykkelig i forarbeidene at bestemmelsen er ment å ramme eksempelvis medlemskap i kriminelle MC-klubber (de såkalte 1 %-miljøene), dersom man ønsker å ramme disse. Tilsvarende med andre kjente grupperinger som lovgiver mener bestemmelsen skal ramme, og hvor man ikke ønsker å la dette bli tolkningsspørsmål for domstolene.

Med denne bakgrunn, og med en anbefaling om at departementet påpeker noen eksempler på organiserte kriminelle miljøer departementet mener at bestemmelsen skal ramme, støtter vi departementets forslag om ny lovtekst til § 60 a.

Oslo, 1. november 2012

Sverre Bromander

Leder

Politijuristene

Kopi: Norges Juristforbund
Riksadvokaten
Politidirektoratet